

Δελτίο Τύπου #18

10 Απριλίου 2025

Εξόρυξη στις Κυκλάδες: Ψηφιακά ίχνη

Τι ιστορίες μαρτυρούν τα ίχνη των ορυχείων και των λατομείων των Κυκλάδων; Ποιες ιστορίες φέρνουν στο φως οι φωτογραφίες, τα βίντεο και οι προφορικές μαρτυρίες που ανασύρθηκαν από το παρελθόν; Τι οπτικές για το μέλλον προσφέρουν οι νέες καλλιτεχνικές αναγνώσεις της βιομηχανικής κληρονομιάς και της εργατικής ιστορίας του αρχιπελάγους του Αιγαίου;

Το νέο πρότζεκτ του Δικτύου Αρχιπέλαγος *Εξόρυξη στις Κυκλάδες: Ψηφιακά ίχνη* είναι ένα ζωντανό αρχείο που ενώνει την ιστορική έρευνα με τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία, προσκαλώντας το κοινό να γνωρίσει άγνωστες ιστορίες της εξόρυξης στις Κυκλάδες και να εξερευνήσει τις πολυεπίπεδες και αλληλένδετες εμπειρίες και μνήμες που συνεχίζουν να διαμορφώνουν τη νησιωτική ζωή σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Το έργο εστιάζει στην Αντίπαρο, τη Μήλο, τη Νάξο, τη Σέριφο και την Τήνο – πέντε νησιά διαφορετικής κλίμακας και γεωλογικής σύνθεσης, με σημαντική εξορυκτική δραστηριότητα τους τελευταίους αιώνες.

Σε συνεργασία με ιστορικούς, μουσεία, εργατικά κέντρα και άλλους συνεργάτες από τις τοπικές κοινότητες, το Δίκτυο Αρχιπέλαγος παρουσιάζει φωτογραφικές και οπτικοακουστικές συλλογές, συμβάλλοντας στη διάδοση της ιστορικής μνήμης και της πολιτιστικής κληρονομιάς της εξόρυξης και της λατόμευσης από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι σήμερα. Δύο αναθέσεις ψηφιακών έργων – μια σειρά φωτογραφικών ντοκουμέντων από τον εικαστικό καλλιτέχνη Ignacio Acosta και ένα βίντεο-δοκίμιο από την εικαστική καλλιτέχνη Σοφία Ντώρα – προσφέρουν σύγχρονες ερμηνείες της αλληλεπίδρασης εργασίας, μνήμης και τοπίου σε ολόκληρο το Αιγαίο.

Το πρότζεκτ πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα και με την οικονομική υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού και με την υποστήριξη του Ιδρύματος Ιωάννου Φ. Κωστοπούλου.

ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ

Τα μεταλλεία της Αντιπάρου

Η Αντίπαρος, αν και ένα από τα μικρότερα νησιά των Κυκλάδων, γνώρισε σημαντική εξορυκτική δραστηριότητα τις περιόδους 1869-1917 και 1950-1955. Η εκμετάλλευση μεταλλευμάτων διαμόρφωσε την τοπική οικονομία, προσελκύοντας ξένες επενδύσεις και προσφέροντας σημαντικές ευκαιρίες απασχόλησης. Η νότια περιοχή του νησιού διαθέτει κοιτάσματα σιδήρου, μαγγανίου, μολύβδου και ψευδαργύρου. Το αρχεϊακό υλικό και οι φωτογραφίες που παρουσιάζονται προέρχονται από το βιβλίο του Αγγελου Σινάνη *Τα μεταλλεία της Αντιπάρου* (2019).

Τα λατομεία της Τήνου

Από τη ρωμαϊκή εποχή, τα λατομεία μαρμάρου της Τήνου προσφέρουν την πιο σημαντική ορυκτή πρώτη ύλη του νησιού, η οποία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την περίφημη παραδοσιακή μαρμαροτεχνία. Τα λατομεία της Βαθύς και των Αχινών, καθώς και τα γεωλογικά τους χαρακτηριστικά, αποτυπώνονται σε φωτογραφίες από το προσωπικό αρχείο του Αλέκου Φλωράκη. Μια σύγχρονη οπτική προσφέρει το οπτικοακουστικό αρχείο του μαρμαροτεχνίτη και κινηματογραφιστή Γιώργου Αλεξόπουλου, ο οποίος καταγράφει σημεία εξόρυξης και υποδομές λατόμευσης.

Τα σμυριδορυχεία της Νάξου

Η Νάξος διαθέτει πολύτιμα κοιτάσματα σμύριδας στις βόρειες ορεινές περιοχές Στραβολαγκάδα και Κακόριακα, τα οποία εξορύσσονται συστηματικά από το 1824, αποκλειστικά από το ελληνικό κράτος. Φωτογραφίες, ηχητικά και βίντεο από το αρχείο του Μανώλη Μανωλά αποτυπώνουν αυτή την ιστορία — από τις αποβάθρες της Μουτσούνας στις αρχές του 20ού αιώνα έως τις πρόσφατες καταγραφές στο εσωτερικό των ορυχείων.

Δελτίο Τύπου #18

10 Απριλίου 2025

Τα ορυχεία της Μήλου: Παρελθόν και παρόν

Η Μήλος, ένα ηφαιστειογενές νησί πλούσιο σε ορυκτά, υπήρξε τόπος εξόρυξης από την αρχαιότητα και παραμένει ενεργός έως σήμερα, με εξορύξεις μπεντονίτη και περλίτη. Κατά το παρελθόν, η Μήλος έχει εξορύξει θείο, τραχείτη, καολίνη, ελαφρόπετρα, μαγγάνιο και αλουμίτη για ποικίλες εμπορικές χρήσεις. Αρχαικές φωτογραφίες και συνεντεύξεις από περιοχές όπως το Παλιόρεμα, η Αγγεριά και το Βάνι μαρτυρούν τη σύνδεση εργασίας, τοπίου και εξόρυξης στο νησί.

Τα μεταλλεία σιδήρου της Σερίφου

Η μεταλλευτική ιστορία της Σερίφου έχει ως επίκεντρο την εξόρυξη σιδήρου, η οποία αναπτύχθηκε κυρίως μεταξύ 1870 και 1964 στη νοτιοδυτική πλευρά, κοντά στον Κουταλά και το Μέγα Λιβάδι. Σήμερα, μέσα από ερευνητικά και δημιουργικά εγχειρήματα, ομάδες τοπικών κοινοτήτων όπως ο Σύλλογος Μέγα Λιβαδιού και το Κέντρο Σεριφιακών Μελετών επιδιώκουν να αναδείξουν και να διαφυλάξουν την πλούσια γεωλογική, βιομηχανική και κοινωνική ιστορία του νησιού.

ΝΕΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

Λιθοβολή της Σοφίας Ντώρα

Το πολυμεσικό-δοκιμιακό φιλμ της Σοφίας Ντώρα ξεδιπλώνει την άγνωστη ιστορία της καθοριστικής συμμετοχής των γυναικών στην απεργία των μεταλλωρύχων της Σερίφου το 1916. Κατά τη διάρκεια της διαμονής της στο νησί τον χειμώνα του 2025 –σε συνεργασία με το Kotaki Art Space–, η καλλιτέχνης διερεύνησε τοπικά αρχεία και αφηγήσεις, φέρνοντας στο φως ίχνη της Αικατερίνης Βαλσαμάκη, μιας προσωπικότητας με κεντρικό ρόλο στην εξέγερση στα ορυχεία σιδήρου στο Μέγα Λιβάδι. Το φιλμ που προέκυψε συνδυάζει αρχειακή έρευνα, προφορικές μαρτυρίες και οπτικές αναπαραστάσεις βασικών χώρων και προσώπων της απεργίας του 1916, συνδέοντας την εξορυκτική παράδοση με τοπικές μυθολογίες σε μια υποθετική, πρωτότυπη αφήγηση.

Μνήμη λίθων του Ignacio Acosta

Περιηγούμενη τόπους κοινωνικής, ιστορικής και γεωλογικής σημασίας, αυτή η φωτογραφική σειρά ανιχνεύει ορυκτές μνήμες στα νησιά Τήνο, Νάξο, Αντίπαρο, Σερίφο και Μήλο. Συνυφαίνοντας γήινες και αρχαικές υλικότητες, διατρέχει διαφορετικές κλίμακες και γεωγραφίες, συνδέοντας εγκαταλελειμμένες υποδομές και δείγματα ορυκτών με ενεργά υπαίθρια ορυχεία και εργατικούς αγώνες. Ως ανασκαφή του παρόντος και συλλογική ανάμνηση του παρελθόντος, η σειρά καταδεικνύει τις μεταβλητές διαδικασίες με τις οποίες η ιστορία παγιώνεται, επικοινωνείται και μετασχηματίζεται. Οι εικόνες από κάθε νησί, ταξινομημένες σε πέντε κεφάλαια, δημιουργούν έναν αλληλένδετο ιστό σχέσεων που διαπλέκει τις αναγνώσεις μεταξύ τόπων και χρονικοτήτων.

Δελτίο Τύπου #18

10 Απριλίου 2025

Σχετικά με το Δίκτυο Αρχιπέλαγος

Τα νησιά του Αιγαίου είναι καταφύγια διασπορικού πολιτισμού, παραδοσιακής γνώσης και βιοποικιλότητας. Ωστόσο, σήμερα, επιταχυνόμενες αλλαγές όπως ο υπερτουρισμός και η παγκόσμια κλιματική κρίση ασκούν τοπικές πιέσεις σε αυτές τις παράκτιες κοινότητες, απειλώντας τα συστήματα γνώσης τους και τις περιβαλλοντικές ισορροπίες. Σε αυτό το πλαίσιο, το Δίκτυο Αρχιπέλαγος αντιλαμβάνεται τις Κυκλάδες ως εργαστήρια επιτόπιας έρευνας, προγραμμάτων φιλοξενίας, εκδόσεων, ψηφιακών έργων και δημόσιων προγραμμάτων. Η πρωτοβουλία λειτουργεί στη διασταύρωση των οπτικοακουστικών πρακτικών, της πολιτιστικής ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος, παρέχοντας ελεύθερη πρόσβαση στις ψηφιακές συλλογές της, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην ανάπτυξη της τοπικής και περιφερειακής μνήμης μέσω των δράσεων τεκμηρίωσης και του δημόσιου προγράμματός της.

Για να ενημερώνεστε για την πορεία κάθε δράσης και να μαθαίνετε πρώτοι νέα από το πεδίο και τις επερχόμενες εκδηλώσεις του Δικτύου Αρχιπέλαγος, ακολουθήστε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή επισκεφθείτε το archipelagonetwork.org.

Social Media:

Instagram: [@archipelago_net](https://www.instagram.com/archipelago_net)

Facebook: [@archipelagonet](https://www.facebook.com/archipelagonet)

LinkedIn: [Archipelago Network](https://www.linkedin.com/company/Archipelago-Network)

Vimeo: [@archipelagonetwork](https://vimeo.com/archipelagonetwork)

Mixcloud: [@archipelagonetwork](https://www.mixcloud.com/archipelagonetwork)

Για θέματα Τύπου, επικοινωνήστε με το Δίκτυο Αρχιπέλαγος στο comms@archipelagonetwork.org.